

Septembrie 2026

RAPORT COMPARATIV REGIONAL

Cartografierea ecosistemului dezinformării din Republica Moldova, Armenia și Azerbaidjan

Autor:

Asociația pentru Drepturile Omului Lex XXI (ADO Lex XXI)

Această publicație a fost elaborată cu sprijinul financiar al Uniunii Europene și al Transatlantic Foundation al German Marshall Fund of the United States (GMF TF). Conținutul acesteia este responsabilitatea exclusivă a autorilor și nu reflectă neapărat opiniile Uniunii Europene și/sau ale GMF TF.

Rezumat executiv

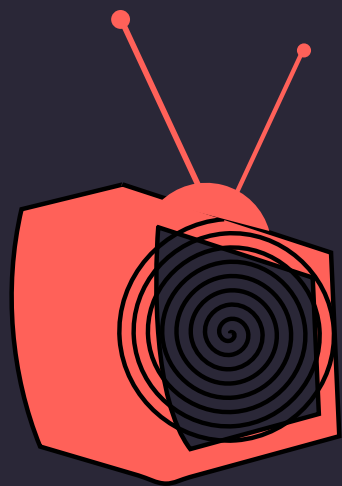
Dezinformarea reprezintă o amenințare tot mai mare la adresa guvernantei democratice, a încrederii publice, a coeziunii sociale și a securității regionale în cadrul Parteneriatului Estic. Republica Moldova, Armenia și Azerbaidjan au contexte politice și mediatice diferite, însă toate se confruntă cu forme tot mai complexe de manipulare informațională prin intermediul rețelelor sociale, al campaniilor coordonate de influență, al rețelelor anonime și al conținutului generat de inteligența artificială.

Acest raport cartografiază principalele tendințe, provocări și răspunsuri din cele trei țări, pe baza cercetării documentare, a analizelor la nivel de țară și a observațiilor realizate în cadrul vizitelor de studiu și al întâlnirilor de networking din Armenia și Azerbaidjan.

Vulnerabilitățile comune includ dependența ridicată de rețelele sociale ca sursă de informare, nivelul neuniform de alfabetizare media, spațiile informaționale fragmentate și diminuarea încrederii în instituții. Dezinformarea exploatează adesea teme similare în întreaga regiune, inclusiv alegerile, guvernanta, corupția, identitatea națională, conflictele regionale, migrația, sănătatea publică și relațiile cu partenerii internaționali.

Raportul evidențiază bune practici care consolidează reziliența împotriva dezinformării, inclusiv educația media și digitală, verificarea independentă a faptelor, comunicarea publică strategică, campaniile de sensibilizare la nivel comunitar și instrumentele inovatoare de monitorizare. Acesta constată că cele mai eficiente răspunsuri combină prevenirea cu acțiunea rapidă, fiind susținute de cooperarea constantă dintre instituțiile publice, societatea civilă, mediul academic, mass-media independentă și partenerii internaționali.

În cele din urmă, raportul concluzionează că combaterea dezinformării necesită mai mult decât măsuri reactive împotriva informațiilor false. Construirea unor societăți reziliente depinde de cultivarea gândirii critice, protejarea mass-mediei independente, consolidarea instituțiilor democratice, încurajarea participării civice și promovarea cooperării transfrontaliere.

Ce este dezinformarea?

DEFINIȚIE

Potrivit definițiilor recunoscute la nivel internațional, dezinformarea reprezintă informații false sau înșelătoare create și răspândite în mod deliberat pentru a induce oamenii în eroare, a manipula opinia publică sau a promova obiective politice, ideologice ori economice. Spre deosebire de erorile neintenționate, aceasta se caracterizează prin intenția de a induce în eroare.

Dezinformare

Informații false create și distribuite intenționat pentru a induce publicul în eroare.

Misininformare

Informații false sau inexacte distribuite fără ca persoana care le transmite să știe că sunt false.

Malinformare

Informații reale utilizate cu rea-credință pentru a provoca prejudicii, adesea scoase din context sau distribuite fără consimțământ.

Propagandă

Informații — adevărate, false sau înșelătoare — concepute pentru a influența opiniile sau comportamentul în scopuri politice ori ideologice.

Cum este produsă și amplificată

Dezinformarea poate lua forma unor știri inventate, fotografii sau videoclipuri manipulate, contexte înșelătoare, conturi false, titluri senzationaliste, deepfake-uri și narațiuni conspiraționiste. Aceasta se răspândește rapid prin rețelele sociale și aplicațiile de mesagerie, conturi anonime, rețele de boți și site-uri web care imită surse de știri legitime.

Ce urmărește să realizeze

Scopul nu este, de cele mai multe ori, convingerea tuturor de veridicitatea unei afirmații false. Acesta este mai degrabă de a crea confuzie, de a alimenta frica sau furia, de a adânci diviziunile și de a-i face pe oameni să nu mai știe în ce surse pot avea încredere.

Peisajul dezinformării în regiunea Parteneriatului Estic

Dezinformarea din Republica Moldova, Armenia și Azerbaidjan ia forme diferite, însă este tot mai mult influențată de aceleași condiții: circulația rapidă a informațiilor în mediul online, tensiunile politice și capacitatea limitată de a verifica ceea ce oamenii văd și distribuie. Deși contextele naționale diferă, narațiunile înșelătoare exploatează frecvent subiecte sensibile — inclusiv alegerile, securitatea națională, conflictele, incertitudinea economică și relațiile cu partenerii internaționali — pentru a alimenta neîncrederea și a adânci diviziunile.

RISURI REGIONALE COMUNE

1. Informațiile circulă mai rapid în perioade de incertitudine.

Alegerile, crizele politice și conflictele creează condiții în care narațiunile înșelătoare, imaginile manipulate și afirmațiile neverificate se răspândesc cu rapiditate.

2. Platformele online amplifică polarizarea.

Rețelele sociale și aplicațiile de mesagerie au devenit canale centrale atât pentru știri, cât și pentru dezinformare, inclusiv prin conturi anonime, rețele coordonate și conținut vizual tot mai sofisticat.

3. Consecințele depășesc spațiul online.

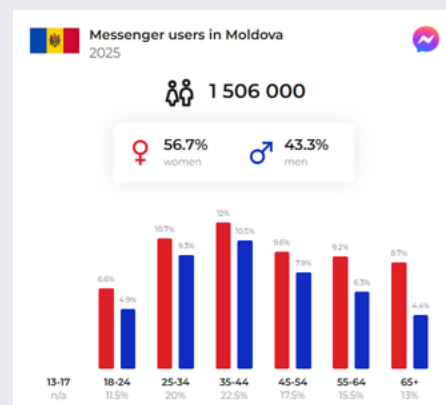
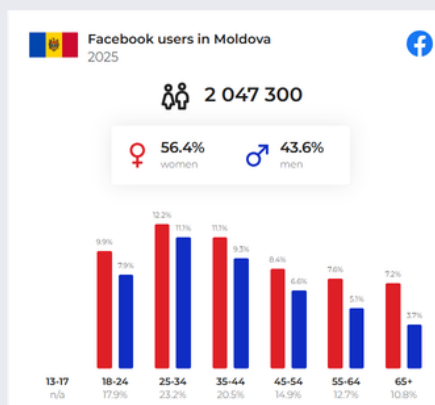
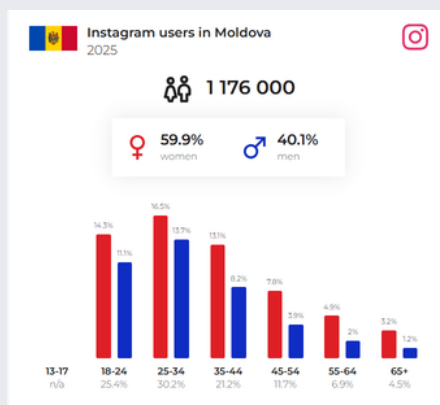
Dezinformarea poate submina încrederea în instituțiile democratice, poate influența comportamentul electoral, alimenta diviziunile sociale și exercita presiuni suplimentare asupra mass-mediei independente și societății civile.

Țara	Canale principale	Narațiuni tipice	Caracteristici specifice fiecărei țări	Domenii expuse riscului
Republica Moldova	Facebook, Telegram, TikTok și televiziune	Integrarea europeană, alegerile, criza energetică	Este frecvent ținta influenței externe și a dezinformării politice interne, în special în timpul alegerilor și al dezbaterilor privind politicile publice.	Democrația, alegerile și încrederea publică
Armenia	Facebook, Telegram, YouTube	Securitatea națională, relațiile cu țările vecine și conflictul	Dezinformarea utilizează adesea titluri cu puternică încărcătură emoțională, imagini editate și videoclipuri false, în special în perioade de tensiune politică sau de criză.	Securitatea națională, alegerile și încrederea în instituții
Azerbaidjan	Rețele sociale, aplicații de mesagerie și mass-media controlată de stat	Securitatea națională, conflictele regionale, probleme economice și sociale	Spațiul informațional este modelat de restricțiile asupra mass-mediei, iar conținutul online neverificat poate intensifica tensiunile legate de conflicte.	Libertatea mass-mediei și participarea civică

Profiluri de țară

Următoarele profiluri de țară reunes principalele narațiuni de dezinformare identificate în Republica Moldova, Armenia și Azerbaidjan, precum și datele disponibile privind utilizarea rețelelor sociale.

MOLDOVA

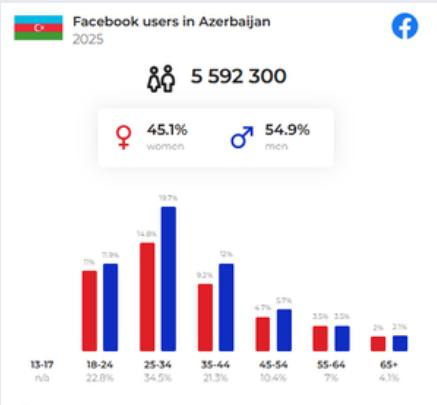
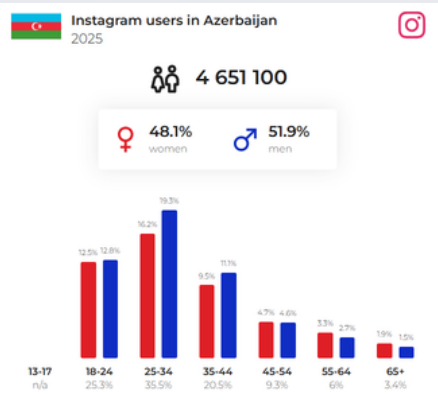
Narațiuni	Descriere	Ținta principală
Republica Moldova își va pierde suveranitatea în UE	Afirmații potrivit cărora integrarea în UE va elimina independența Republicii Moldova.	Procesul de aderare la UE
NATO va atrage Moldova în război	Narațiuni care prezintă cooperarea cu NATO drept o amenințare militară directă.	Politica de securitate
Cenzura și dictatura guvernului	Afirmații potrivit cărora autoritățile reduc la tăcere vocile opoziției.	Instituțiile democratice
Valorile tradiționale sunt amenințate	Dezinformare care asociază integrarea europeană cu declinul cultural.	Coeziunea socială
Colaps economic din cauza Occidentului	Afirmații potrivit cărora reformele orientate spre UE înrăutățesc nivelul de trai.	Încrederea publică în reforme
Alegerile sunt manipulate de actori străini	Narațiuni care subminează încrederea în procesele democratice.	Integritatea electorală

ARMENIA

Narațiune	Descriere
Integrarea în UE va elimina independența Republicii Moldova	Afirmații menite să amplifice sentimentul de insecuritate în rândul populației.
Narațiuni privind trădarea de către guvern	Acuzații potrivit cărora liderii au slăbit în mod deliberat interesele naționale.
Narațiuni antioccidentale	Afirmații potrivit cărora cooperarea cu Occidentul amenință Armenia.
Propagandă străină anti-armeană	Narațiuni care prezintă Armenia drept un actor destabilizator.
Afirmații privind manipularea alegerilor	Încercări de a submina încrederea în instituțiile democratice.
Teorii ale conspirației despre conflictele regionale	Informații înșelătoare privind aspecte de securitate regională.

AZERBAIDJAN

Narațiune	Descriere
Manipularea informațiilor privind conflictele regionale	Informații înșelătoare referitoare la relațiile dintre Armenia și Azerbaidjan.
Atacuri asupra reputației internaționale	Narațiuni care vizează imaginea Azerbaidjanului la nivel internațional.
Afirmații privind ingerința externă	Operațiuni informaționale asociate competiției geopolitice.
Dezinformare privind securitatea națională	Narațiuni false care exploatează preocupările legate de securitate.
Narațiuni conspiraționiste	Afirmații care invocă agende geopolitice ascunse.

Vizite de schimb de experiență și networking în Azerbaidjan și Armenia

Asociația pentru Drepturile Omului Lex XXI a desfășurat vizite de schimb de experiență în Armenia și Azerbaidjan, inclusiv trei vizite de studiu în Armenia și patru discuții profesionale în Azerbaidjan. În Armenia, delegația s-a întâlnit cu Innobiz Armenia, Școala Democrației Locale și o altă organizație neguvernamentală locală, care a preferat să își păstreze anonimatul. În Azerbaidjan, delegația a participat la patru discuții profesionale cu trei organizații ale societății civile și o organizație media care a solicitat anonimatul.

PROVOCĂRI SIMILARE LA NIVEL REGIONAL

În pofida contextelor politice și mediatice diferite, organizațiile din toate cele trei țări au identificat drept preocupări comune amenințările digitale în continuă schimbare, resursele limitate, scăderea încrederii în sursele de informare și utilizarea tot mai frecventă a conținutului generat de inteligența artificială. Participanții au subliniat că multe operațiuni de influență depășesc granițele și, prin urmare, nu pot fi abordate prin răspunsuri naționale izolate.

RĂSPUNSURILE EFICIENTE COMBINĂ INSTRUMENTELE TEHNICE CU IMPLICAREA PUBLICULUI

Monitorizarea spațiilor informaționale online și identificarea activităților coordonate sunt importante, însă măsurile tehnice, luate separat, nu sunt suficiente. Participanții au evidențiat necesitatea combinării verificării faptelor și a monitorizării cu educația media, informarea publică, comunicarea transparentă și implicarea comunităților.

COOPERAREA REGIONALĂ TREBUIE SĂ CONTINUE

Vizitele au consolidat încrederea și au stabilit contacte directe între organizațiile participante. Participanții au identificat oportunități pentru schimburi ulterioare de metodologii, materiale educaționale și instrumente de monitorizare, precum și pentru viitoare activități comune de formare, cercetare, advocacy și sensibilizare publică.

Bune practici în combaterea dezinformării

Nicio intervenție, luată separat, nu poate combate dezinformarea în mod eficient. Cele mai eficiente răspunsuri combină verificarea independentă a faptelor, educația media pe termen lung, implicarea comunităților și instrumentele digitale de verificare. În Republica Moldova, Armenia și Azerbaidjan, inițiativele de succes plasează cetățenii — nu doar instituțiile — în centrul rezilienței informaționale.

Fact-checking independent

Organizațiile de fact-checking verifică afirmațiile publice, materialele jurnalistice și conținutul viral, utilizând surse primare, referințe multiple și evaluare editorială. În Republica Moldova, Stopfals.md investighează afirmații false legate de alegeri, aderarea la UE și războiul din Ucraina. În Armenia, FIP.am verifică afirmații politice și legate de securitate. În Azerbaidjan, FactChecking.az abordează dezinformarea privind sănătatea, conținutul generat de inteligența artificială, deepfake-urile și știrile internaționale.

Implicare bazată pe comunitate

Organizațiile locale colaborează cu comunitățile, școlile, jurnaliștii și autoritățile publice prin discuții publice, ateliere, inițiative pentru tineri și activități locale de sensibilizare. În Republica Moldova, [programul Consiliului Europei privind libertatea mass-mediei](#) sprijină educația media și cooperarea dintre jurnaliști și comunități. În Armenia, [People in Need](#) a format 19 organizații locale ale societății civile pentru a desfășura ateliere, proiecții de documentare și discuții cu tinerii. În Azerbaidjan, dezvoltarea capacităților la nivel comunitar a inclus formare, mentorat, implicarea voluntarilor și sprijin prin granturi mici.

Verificarea digitală și monitorizarea

Jurnaliștii și organizațiile de fact-checking utilizează căutarea inversă a imaginilor, geolocalizarea, analiza metadatelor, căutarea în arhive și tehnici OSINT pentru a verifica imagini, videoclipuri și activități online coordonate. Stop Fals! din Republica Moldova publică analize privind deepfake-urile și campaniile coordonate; FIP.am și Media.am utilizează analiza criminalistică a imaginilor și geolocalizarea în Armenia; iar inițiativele din Azerbaidjan abordează tot mai frecvent videoclipurile manipulate și imaginile generate de inteligența artificială.

Educația media de la vârste fragede

Programele îi învață pe elevi și tineri să evalueze sursele, să recunoască manipularea și să înțeleagă riscurile digitale. În Republica Moldova, programul „Eroii Internetului” combină activitățile la clasă cu formarea profesorilor și îndrumarea familiilor; Y-MEDIA utilizează ateliere, proiecții de documentare și exerciții practice de verificare a faptelor; iar MILI formează facilitatori locali și sprijină învățarea intergenerațională. În Armenia, Media Initiatives Center integrează educația media în școli prin programe curriculare, formarea profesorilor și jocuri educaționale. Programele MEDIA Volunteers, MEDIAlab și InnoMEDIA din Azerbaidjan conectează educația media cu comunicarea digitală.

Constatări principale și lecții învățate

CONSTATĂRI PRINCIPALE

1.	Rețelele sociale sunt esențiale pentru spațiul informațional	Facebook, Telegram, TikTok, YouTube, X și aplicațiile de mesagerie permit conținutului înșelător să circule mai rapid decât poate fi verificat sau corectat.
2.	Dezinformarea este tot mai des coordonată	Profilurile false, rețelele de boți, canalele anonime, postările coordonate și imaginile manipulate sunt utilizate pentru a crea artificial vizibilitate și impresia unui consens public.
3.	Subiectele politice și de securitate sunt ținte frecvente	Alegerile, conflictele regionale, identitatea națională, energia, politica externă și relațiile cu partenerii internaționali sunt exploatate în mod repetat pentru a alimenta frica, incertitudinea și diviziunile.
4.	Inteligența artificială schimbă amploarea manipulării	Imaginile, vocile și videoclipurile sintetice, precum și mesajele automatizate, fac conținutul înșelător mai ușor și mai ieftin de produs, îngreunând totodată procesul de verificare.
5.	Obiectivul este adesea slăbirea încrederii	Campaniile urmăresc să submineze încrederea în procesele electorale, instituțiile publice, jurnalismul independent, expertiza științifică și sursele de informații fiabile.

Abordări care și-au demonstrat eficiența

Cele mai solide răspunsuri combină prevenirea cu acțiunea rapidă: educația media și digitală, verificarea independentă a faptelor, sprijinul pentru jurnalism de calitate, comunicarea promptă din partea instituțiilor publice, implicarea comunităților și instrumentele digitale de verificare. Aceste abordări sunt cele mai eficiente atunci când îi ajută pe oameni să înțeleagă modul în care funcționează manipularea, nu doar să corecteze afirmații false individuale după ce acestea s-au răspândit.

Recomandări strategice

Educația media și digitală

Integrarea educației media în învățământ la toate nivelurile; formarea profesorilor; și implicarea persoanelor în vârstă, a comunităților rurale și a altor grupuri deosebit de expuse manipulării online.

Jurnalism independent și fact-checking

Sprijinirea mass-mediei locale independente, a jurnalismului de investigație și a mecanismelor de fact-checking, în special în timpul alegerilor, crizelor și perioadelor de interes public sporit.

Comunicare publică și capacitate instituțională

Consolidarea capacităților de monitorizare, coordonare și comunicare în situații de criză, astfel încât instituțiile publice să poată furniza informații fiabile în timp util și să răspundă narațiunilor emergente.

Platforme digitale și IA

Sporirea transparenței privind publicitatea politică, algoritmi și comportamentele coordonate neautentice; promovarea etichetării clare a conținutului generat de inteligența artificială; și investiții în competențe de detectare și verificare a deepfake-urilor.

Societatea civilă și implicarea comunităților

Acordarea unui sprijin constant organizațiilor societății civile care activează în domeniile educației media, drepturilor digitale și educației civice, inclusiv inițiativelor conduse de tineri și adaptate contextelor locale.

Cercetare și cooperare regională

Dezvoltarea unor indicatori comuni și a cercetării privind amenințările emergente; schimbul de metodologii și materiale educaționale; și instituirea unor schimburi periodice între jurnaliști, cercetători, educatori și organizații de fact-checking

Date de contact

E-mail

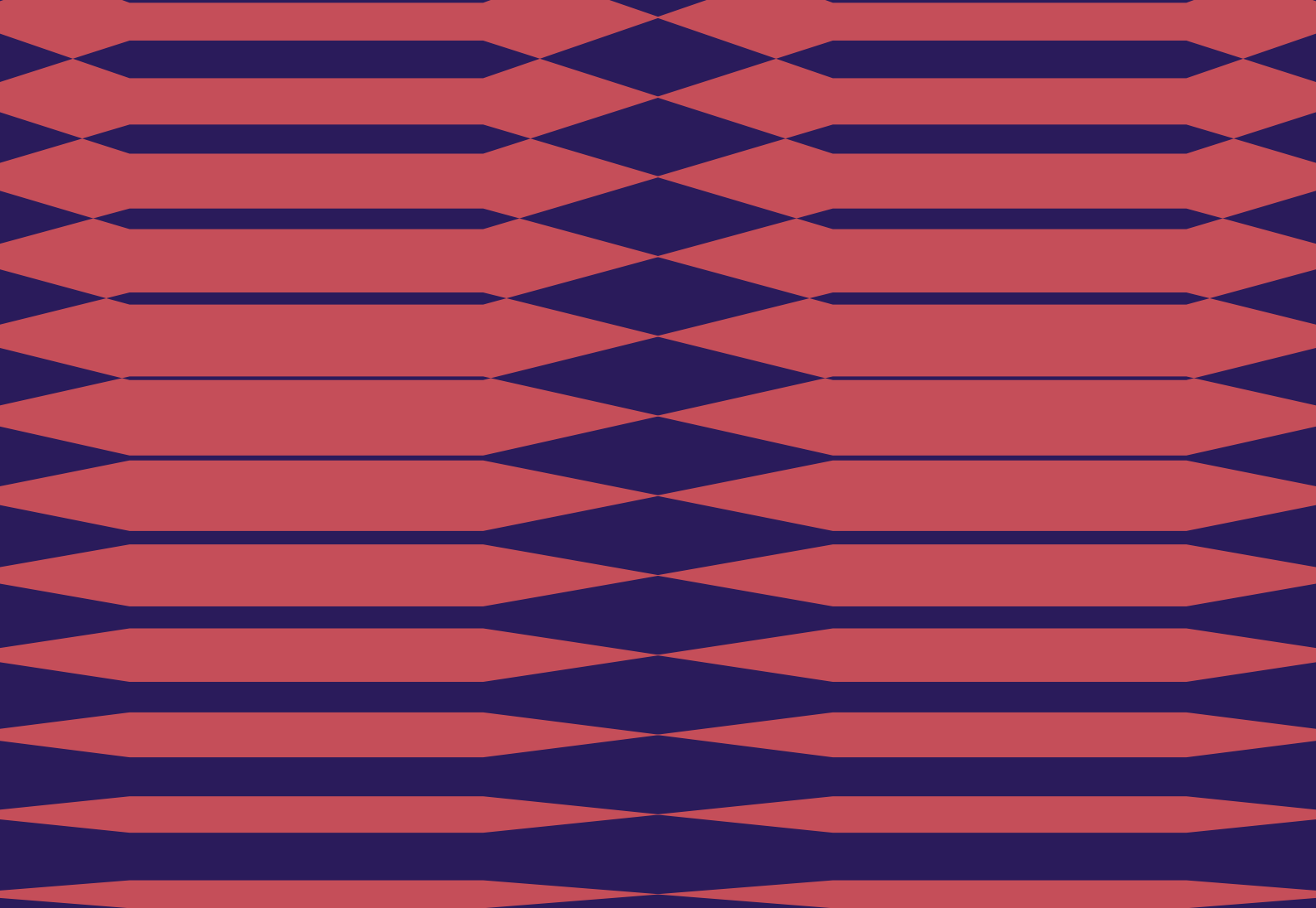
adolex21@gmail.com

Telefon

+373 797 07 420

Website

<https://adolex21.md/>

Asociația pentru Drepturile Omului

Lex 21